

En fråga om ekonomi och/eller attityder?

Gifta mödrars vara eller inte vara på arbetsmarknaden i det sena 1960-talets Sverige

Susanne Alm

Med hjälp av tidigare outnyttjade data från 1960-talets slut undersöks kvinnors, men också deras makars, inställning till gifta mödrars förvärsarbete vid tiden för hemmafruepokens övergång i tvåförsörjarfamilj. Sambandet mellan attityder och förvärsarbete analyseras också. Strukturerade intervjudata från Metropolitundersökningen (n=3184) används. Resultaten visar att kvinnor med högre utbildningsnivå var mer positiva till gifta mödrars förvärsarbete än kvinnor med lägre utbildningsnivå. Kvinnor med högre utbildningsnivå hade också större möjlighet att låta attityderna styra de egna valen, medan valen för kvinnor med lägre utbildningsnivå i större utsträckning tycktes styras av demografiska och socio-ekonomiska faktorer, såsom ålder, antalet hemmavarande barn och makens yrke.

Nyckelord: Attityder till arbete, jämställdhet, utbildningsnivå, hemmafruepok, tvåförsörjarmodell

Hemmafruepokan i Sverige blev tidsmässigt inte mer än en parentes. Under 1960- och 1970-talen strömmade de gifta kvinnorna in på arbetsmarknaden och tvåförsörjarsamhället institutionaliserades. En överhettad arbetsmarknad i stort behov av arbetskraft i kombination med kraftfulla politiska åtgärder, såsom kanske framförallt 1971

års särbeskattningsreform och utbyggnaden av den offentliga sektorn, brukar framhållas som de främsta

FÖRFATTARE

Susanne Alm, Institutet för social forskning (SOFI),
Stockholm universitet, susanne.alm@sofi.su.se

Studien har finansierats med anslag från FORTE: 2018-00530

förklaringarna till den snabba jämställdhetsutvecklingen. En del har också pekat på vikten av faktorer på individnivå, såsom kvinnors attityder till gifta mödrars förvärvsarbete. Historikern Yvonne Hirdman (2008) till exempel, menar att hemmafrurollen av många hade kommit att betraktas som förlegad och att betalt arbete och delat ansvar för hem och barn sågs som den naturliga vägen till ekonomisk självständighet och till kvinnors makt över sina egna liv. Artikeln *Kvinnans villkorliga frigivning* av Eva Moberg, som utkom 1961, och boken *Kvinnors liv och arbete*, redigerad av Edmund Dahlström (1962), brukar ses som startpunkter för den könsrollsdebatt som präglade det intellektuella klimatet från tidigt 1960-tal och som i sin tur var betydelsefull för att driva fram viktiga politiska beslut för att underlätta gifta mödrars förvärvsarbete.

Men även om det alltså fanns starka röster för gifta kvinnors inträde på arbetsmarknaden i samhällsdebatten, betyder detta inte nödvändigtvis att samma åsikter fanns hos den kvinnliga befolkningen som helhet. För att få en bild av vad kvinnor (och män) i 1960-talets Sverige i allmänhet tyckte i frågan, behöver man som regel ha tillgång till intervju- eller enkätdata med ett representativt urval av befolkningen. Mig veterligen har ingen sådan studie tidigare publicerats, men i denna artikel presenterar jag tidigare utforskat intervjumaterial med ett större antal kvinnor i arbetsför ålder, insamlat år 1968. Artikelns huvudsakliga syfte är att kartlägga kvinnors, men också deras makars, inställning till gifta mödrars förvärvsarbete vid tiden för hemmafruepokens övergång i tvåförsörjarfamilj, samt att undersöka sambandet mellan attityder och faktiskt förvärvsarbete. Hur såg attityderna till gifta mödrars förvärvsarbete ut vid denna tid? Tyckte de flesta att gifta mödrar som regel bör arbeta, eller råde det delade meningar om detta? I vilken utsträckning tycktes man dela uppfattning om detta inom äktenskapet? Vidare, fanns det ett samband mellan enskilda kvinnors (och deras makars) attityder å ena sidan och kvinnornas faktiska deltagande på arbetsmarknaden å den andra? Sist men inte minst, spelar socio-ekonomisk position, här mätt som utbildningsnivå, någon roll för att förstå skillnader mellan kvinnor när det gäller attityder till förvärvsarbete och sambandet mellan attityder och faktiskt deltagande på arbetsmarknaden? Frågorna ställs inte i avsikt att skriva om historien i konservativ riktning, än mindre för att ifrågasätta den starka uppslutning som idag finns kring ett jämställt arbetsliv (se dock Gemzöe (2014) för en diskussion av det senare). Om studien däremot kan bidra till eftertanke när det gäller den ibland förekommande tendensen att dra likhetstecken mellan tongivande debattörers attityder och attityderna hos den breda allmänheten, då har den förtjänat sin plats.

Analyserna i studien bygger på data från den så kallade Metropolitstudien, som framför allt innehåller en stor mängd intervju- och registerdata om en kohort individer födda 1953 och som tio år senare var bosatta i

Storstockholm. Inom ramen för studien intervjuades vid ett tillfälle, 1968, också undersökningspersonernas föräldrar, i de allra flesta fall deras mödrar. Det är dessa intervjuer med mödrarna som ligger till grund för analyserna i artikeln.

Artikeln är disponerad enligt följande: Härnäst följer en kortare introduktion till ämnet och till vad vi från tidigare forskning vet respektive inte vet om attityderna till gifta mödrars arbete vid tiden för den breda massans inträde på arbetsmarknaden. Jag har valt att anlägga ett svenskt perspektiv på studien, varför den stora merparten av den refererade litteraturen rör svenska förhållanden. Efter detta presenteras studiens teoretiska utgångspunkter och de förväntade resultaten. En närmare presentation av Metropolitstudien samt av de data och de statistiska analysmetoder som använts följer därefter, varpå studiens resultat presenteras. Slutligen får en diskussion avrunda.

HEMMAFRUEPOKEN – EN KORT MEN TONGIVANDE PARENTES

Den tidsperiod vi dag kallar hemmafruepoken hade i Sverige sin höjdpunkt under 1930- till 1950-talet (Forsman 1984; Hirdman 2008). Då stod en majoritet av de gifta kvinnorna i Sverige utanför arbetsmarknaden och hade istället sin (obetalda) arbetsplats i hemmet. Innan dess, i jordbrukssamhället, arbetade gifta kvinnor i hög utsträckning, något som dock underskattas i statistiken (Forsman 1984). Trenden bestod ända fram till 1930-talets svåra lågkonjunktur, då kvinnors betalda arbete kom att uppfattas som ett hot mot männens försörjning. Det faktum att övergången från jordbruks- till industrisamhälle innebar en utflyttning av produktionen från hemmet, underlättade nu separationen av mäns och kvinnors roller och hänvisningen av kvinnan till hemmets sfär (se till exempel Ellingsaeter 2013). Så, även om den så kallade hemmafruepoken alltså utgjorde en kort period i historien, bör man komma ihåg att de kvinnor som växte upp under 1930-40-talet, vilket gällde dem som deltog i Metropolitprojektets Familjestudie, gjorde det i ett samhälle där hemmafrun var en nära nog oomtvistad norm (se till exempel Hirdman 2008; 2014).

Det ligger utanför ramen för denna artikel att fastställa den fullständiga förklaringen till att hemmafruepoken blev så kortlivad, men det handlade sannolikt om ett flertal faktorer, där snabb ekonomisk expansion, högkonjunktur och en överhettad arbetsmarknad är bland de främsta. (Dahlström 1992; Nyberg 2013). Det har dock även påpekats att hemmafruns försvinnande inte enbart handlade om ekonomi, utan också om attityder. Flera författare har pekat på att hemmafrun fram emot 1960-talets slut helt enkelt sågs som gammalmodig och som ett hinder för det moderna samhällets framväxt (Hirdman 2008; Qyarsebo 2006; Sjöström 2009; se även Lundqvist 2019). Och enligt bland andra Hirdman (2008: 215), var längtan ut i arbetslivet stor bland många enskilda kvinnor: ”Det

var som om 1950-talet ackumulerade en samlad kvinnokraft som bara längtade att komma ut ur förortslägenhetens kvävande trivsel.”

Som påpekades ovan tog många av 1960-talets jämställdhetsdebattörer avstamp i Eva Mobergs artikel *Kvinnans villkorliga frigivning* som kom 1961, och vars budskap var att ett nödvändigt steg mot jämställdhet var att äktenskapets möjligheter som försörjningsinrättning helt utplånades. Endast på detta sätt, menade Moberg, kunde kvinnan bli ekonomiskt oberoende av mannen och, som en följd, ansvaret för barn och hem delas lika.

Det fanns också de som menade att hemmafruinstitutionen inte bara var ett hot mot kvinnans självständighet, utan att den även var skadlig för den uppväxande generationen: Barnen skulle bli överbeskyddade och de riskerade att utvecklas till modersfixerade neurotiker (Qvarsebo 2006). Under 1960-talet väcktes också tanken att även mannen för illa i den rådande samhällsmodellen – han var fast i en destruktiv manlighetsroll och behövde även han frigörelse (se till exempel Beckman 1965; Hirdman 2008). Men slutligen, och kanske främst av allt, lyftes hemmafrumodellen fram som skadlig för samhället: Hemmafrun representerade outnyttjad arbetskraft och beskrevs ibland rent av som en parasit på samhällskroppen (Qvarsebo 2006).

Kvinnors breda inträde på arbetsmarknaden pågick under hela 1960-talet, och under 1968-1970 var trenden särskilt stark. Medan 31 procent av alla kvinnor i åldern 15-64 år var på arbetsmarknaden år 1945, var motsvarande andel 38 procent år 1960. År 1970 var det 64 procent och ytterligare tio år senare, 1980, uppgick samma andel till 83 procent (Lundqvist 2019). Uttryckt i något annorlunda termer så minskade andelen gifta kvinnor som var 90-100 procent ekonomiskt beroende av sina makar från 43 procent 1967, till 13 procent 1980 (Axelsson 1992). Med Hirdmans ord (2003; 2008), ersattes *husmorskontraktet*, som hade formulerats under 1930-talet, nu av ett *jämlikbetskontrakt* (som från 1970-talet har kommit att kallas jämställdhetskontrakt), något som märktes i såväl lagstiftning och regelverk som i de samhälleliga normerna.

Rätten till arbete, men också lika lön, daghem och fri abort var några av de mest centrala kraven från 1960-talets kvinnorörelse. Det var en framgångsrik rörelse och under 1970-talet kom merparten av kraven att omsättas i politiskt program. Som diskuterats av bland andra Eduards (1986) är den svenska jämställdhetspolitiken därmed både ett barn av ekonomisk högkonjunktur och statens svar på tydligt definierade kvinnokrav. Familjepolitiken reformerades till att bli könsneutral och individualiserad och den traditionella manliga försörjarmodellen ersattes av tvåförsörjarfamiljen. 1971 års särbeskattningsreform, genom vilken man och hustru blev separata ekonomiska subjekt, var den enskilt viktigaste reformen i detta hänseende (se till exempel Lundqvist 2019). Lundqvist (2019) sällar sig dock till dem som vill varna för att se jämställdhetsivert som den viktigas-

te drivkraften bakom de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som vidtogs i syfte att få in gifta kvinnor på arbetsmarknaden. Hon menar istället att detta främst skall förstås utifrån behovet av arbetskraft i det nya industrisamhället. Ur ett nytt, individualistiskt och mer könsneutralt perspektiv, sågs kvinnor som en stor outnyttjad arbetskraftsreserv i uppbyggnaden av det nya industrisamhället. Därför, menar Lundqvist, även om det tvivelsutan fanns de aktörer för vilka kvinnors frigörelse var den primära drivkraften bakom engagemanget för deras inträde för arbetsmarknaden, gällde detta långt ifrån alla som de facto arbetade mot detta mål.

Utifrån ovanstående, mycket kortfattade, genomgång vill jag peka på två – inbördes relaterade – punkter i historieskrivningen som jag menar i alltför liten utsträckning har behandlats i tidigare forskning.

Den första punkten gäller den relativa brist på klassperspektiv som tycks ha präglat både delar av 1960-talets jämställdhetsdebatt och den efterföljande historieskrivningen. Som påpekats av Axelsson (1992) debatterades framtidens familj som regel endast utifrån könsskillnader, medan klasskillnader bortsågs från. Bland annat innebar detta, enligt Axelsson (1992: s.5), en oförmåga att se att olika levnadsvillkor i olika klasser kan vara mer eller mindre lätta att förena med jämställdhetsidealen. Axelsson (ibid.) refererar här till den socialdemokratiska riksdagsledamoten Nancy Eriksson, som i debattskriften *Bara en hemmafru* (1964) motiverade sitt försvar för hemmafrun utifrån, bland annat, "...att mannens ackordsarbete, tungt och smutsigt arbete etc., liksom representationsplikter i högre inkomstskick, förutsätter en hemmafrus omsorger." Det fanns förvisso både förespråkare och motståndare till gifta kvinnors förvärsarbete såväl till vänster som till höger och i mitten av den politiska skalan (se till exempel Lundqvist 2019), men den relativa bristen på klassperspektiv kan kanske förstås utifrån att merparten av de mest tongivande debattörerna var kvinnor som själva hade högre utbildning och tillhörde medelklassen.

Den andra punkt jag vill lyfta, och som delvis är relaterad till ovanstående, har att göra med att det så att säga är "vinnaren som skriver historien" och att det organiserade motstånd mot jämställdhetsutvecklingen som de facto fanns, endast berörts flyktigt i den senare forskningen (Qvarsebo 2006). Som påpekats av bland andra Lundqvist (2019) fanns bland annat en grupp vid namn *Rädda Familjen* samt en rörelse kallad *Familjekampanjen*. Politiskt hörde en majoritet av de organiserade motståndarna sannolikt hemma åt höger, men det fanns alltså, som i exemplet med Nancy Eriksson ovan, även socialdemokratiska kvinnor och män som ifrågasatte utvecklingen (Lundqvist 2019; Qvarsebo 2006; se även Axelsson 1992).

Sammantaget menar jag att de två punkterna ovan riskerar att leda till en förhastad och illa underbyggd slutsats om att alla, eller i stort sett alla, hemmafruar i 1960-talets Sverige var positiva till gifta kvinnors förvärsarbete generellt och mer specifikt till att själva gå ut på arbetsmarknaden. Men detta vet vi alltså ingenting

om. Lundqvist (2019) är inne på att långtifrån alla, varken kvinnor eller män, var övertygade om det rätta i detta, men inte heller hon kan presentera några siffror över den allmänna opinionen.

Så hur kan vi förvänta oss att den opinionen egentligen såg ut? Det är svårt att ställa upp några förväntningar om den generella nivån på stödet för gifta kvinnors förvärvsarbete, men det kan vara lättare att, utifrån teoretiska överväganden, förvänta sig skillnader mellan olika grupper av kvinnor när det gäller detta. Nedan diskuterar jag den eventuella betydelsen av socio-ekonomisk status, mätt som utbildningsnivå, när det gäller inställningen till gifta mödrars förvärvsarbete i det sena 1960-talets Sverige. Skälet till att utgå ifrån utbildningsnivå snarare än social klass är det faktum att många av kvinnorna vid intervjutidpunkten fortfarande var hemarbetande och därför inte kan klassificeras efter ett gängse mått på social klass, som bygger på yrke. Korrelationen mellan utbildning och social klass är dock i regel mycket hög, och rangordningen av yrken i nyare socioekonomiska klassifikationssystem bygger som regel på kvalifikationskrav i termer av utbildning (se till exempel SCB 1982).

JÄMSTÄLLDHETSIDEOLOGI OCH EGNA FÖRVÄNTNINGAR PÅ ARBETSLIVET - TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH FÖRVÄNTADE RESULTAT

Jag föreslår två huvudsakliga skäl till att kvinnor med högre utbildningsnivå kan förväntas ha varit mer positiva till gifta kvinnors förvärvsarbete: För det första är det mer sannolikt att kvinnor med hög utbildningsnivå tenderade att i högre utsträckning *ta del av och påverkas* av den jämställdhetsdebatt som pågick från 1960-talets början och som förordade kvinnans frigörelse genom arbete, detta eftersom utbildningsnivå var (och fortfarande är) positivt korrelerat både med politiskt intresse (se till exempel Oskarson 2009) och med konsumtion av litteratur och annan kultur (se till exempel Börjesson 2016). Det är också mer troligt att de högutbildade, när de väl tog del av jämställdhetsdebatten, lättare kunde känna igen sig i och ta till sig vad som där beskrevs, då många av debattörerna delade deras erfarenheter av högre utbildning. Detta argument handlar alltså om skillnader *ideologisk övertygelse*.

För det andra, på ett liknande sätt som till exempel Lundqvist (2019) ifrågasatt att alla som i sitt yrke de facto arbetade för ökad jämställdhet i själva verket hade detta som primärt mål, så föreslår jag här att andra faktorer än ideologiska kan ha påverkat enskilda kvinnors ställningstagande i frågan om gifta kvinnors förvärvsarbete. Mer specifikt kan det vara rimligt att förvänta sig skillnader beroende på vilken typ av arbeten som står till olika gruppers förfogande. De med hög utbildningsnivå har tillgång till arbeten med mer varierande och utvecklande arbetsuppgifter och kan i högre utsträckning själva kontrollera och styra sitt arbete. Arbeten

med lägre kvalifikationskrav utmärks tvärtom oftare av monotona arbetsuppgifter och litet beslutsutrymme för den enskilde arbetstagaren (se till exempel Szulkin & Tåhlin 1994). Vidare, sett ur ett livsloppsperspektiv kan man när det gäller arbeten med hög kvalifikationsnivå tala om ett *karriärperspektiv* på arbetslivet, där möjligheterna till befordran och högre lön ofta finns kvar långt upp i åldrarna. Arbeten med lägre kvalifikationsnivå kan snarare sägas utmärkas av ett *utslitningsperspektiv*; befordringsmöjligheterna är mindre och löneutvecklingen därmed sämre. Dessutom leder monotona och tunga arbetsuppgifter oftare till sämre hälsa, och hälsoskillnaderna mellan socio-ekonomiska grupper ökar med stigande ålder, detta till nackdel för de med arbeten med lägre kvalifikationsgrad (se till exempel Ahrne, Roman & Franzén 1996). Utifrån ovanstående är det en rimlig förväntning att inställningen till att gå ut på arbetsmarknaden var mer positiv bland kvinnor med högre utbildningsnivå än bland de med lägre utbildningsnivå. Detta argument handlar alltså snarare om *förväntningar på det egna arbetslivet*, än om jämställdhetssträvan i sig.

DATA, OPERATIONALISERINGAR OCH ANALYSMETOD

Data

Studien använder data från den så kallade Metropolitundersökningen (se Janson 1995). Metropolitundersökningen innehåller framför allt en stor mängd information, baserad på både enkäter och register, om en kohort födda 1953 och som tio år senare, 1963, var bosatta i Storstockholm. År 1968, när undersökningspersonerna var 15 år, intervjuades ett urval av deras föräldrar, i de allra flesta fall deras mödrar, inom ramen för den så kallade Familjeundersökningen. Till mödrarna, som alltså samtliga var bosatta i Storstockholmsområdet, ställdes frågor om bland annat synen på utbildning och deras barns yrkesframtid, men också om barnuppfostran, politiska attityder och inställningen till gifta kvinnors förvärsarbete. Det är från Metropolitundersökningens Familjeundersökning som informationen i denna studie hämtats. Respondenterna begränsas till gifta eller sammanboende mödrar, vilket innebär att antalet svarande uppgår till 3184 personer.

Operationaliseringar

Beroende variabel: Arbetsmarknadsstatus 1968 mäts med en dikotom variabel, 1) Heltidsarbetande, 0) Ej heltidsarbetande. Informationen är baserad på intervjuinformation. Den fråga som ställdes till intervjupersonerna hade fyra svarsalternativ: 'Förvärsarbetar ej', 'förvärsarbetar deltid', 'förvärsarbetar heltid' samt 'förvärsarbetar varierande tider' och dikotomiseringen gjordes utifrån hur frågan som låg till grund för mätning av den huvudsakliga oberoende variabeln var formulerad, det vill säga den skiljer ut heltidsarbetande från övriga.

Oberoende variabler: Inställning till gifta mödrars heltidsarbete. Till de intervjuade kvinnorna i Familjeundersökningen ställdes följande fråga: *Anser Ni att en gift kvinna med barn under 7 år skall ha heltidsarbete utanför hemmet?* Följande svarsalternativ gavs: 1) 'Nej', 2) 'Ja, om hon måste av ekonomiska skäl', 3) 'Ja, om hennes man samtycker', 4) 'Ja, om hon själv vill', 5) 'Ja, obetingat', samt 6) 'Vet ej'. Respondenter som svarat 'Nej' anses ha en negativ attityd till gifta mödrars heltidsarbete, medan respondenter som valt något av svarsalternativen 2-5 anses ha en (om än i varierande grad) positiv attityd i frågan.

De intervjuade kvinnorna tillfrågades också om deras makars inställning i frågan. Frågan löd: *Brukar ni och er man ha samma uppfattning om huruvida gifta mödrar bör arbeta utom hemmet eller inte?* För denna fråga gavs följande svarsalternativ: 1), 'Ja, absolut' 2), 'Ja, i stort sett', 3), 'Vet inte/ej svar' 4) 'Nej, i stort sett inte', samt 5), 'Nej, absolut inte'. Genom att kombinera svaren på de två frågorna erhöles en variabel över makarnas inställning i frågan om gifta mödrars förvärvsarbete. Variabeln har följande svarsalternativ: 1) Båda positiva, 2) Kvinnan positiv, maken negativ, 3) Kvinnan negativ, maken positiv, 4) Båda negativa.

Utbildningsnivå. Respondenterna delas in i tre kategorier med avseende på utbildningsnivå: 1) Låg (enbart folkskola), 2) Medelhög (yrkesutbildning eller studentexamen, samt 3) Hög (studier vid universitet eller högskola).

Kontrollvariabler: Ålder mäts med en kontinuerlig variabel (30-62 år).

Antal hemmaboende barn mäts med en kontinuerlig variabel (1-13 barn).

Makens socio-ekonomiska ställning baseras på uppgifter om dennes yrke. Yrkena har i Metropolitmaterialen klassificerats utifrån den tidigare använda socialgruppsindelningen (Socialgrupp I: övre medelklass, Socialgrupp II: lägre medelklass, Socialgrupp III: arbetarklass). (För ytterligare information, se www.stockholmbirthcohortstudy.se, kodbok 1).

Analysmetod

Inledningsvis undersöks stödet för gifta kvinnors förvärvsarbete överlag, samt i relation till utbildningsnivå. Skillnaderna med avseende på utbildningsnivå signifikansprövas med hjälp av ANOVA respektive chi-två (χ^2). Därefter görs multivariata analyser av sambandet mellan attityderna till kvinnligt förvärvsarbete och sannolikheten att arbeta heltid. Eftersom vi vill veta om sambandet mellan attityder och förvärvsarbete varierar med utbildningsnivå, görs tre separata analyser för kvinnor med låg, medelhög respektive hög utbildningsnivå. För att kunna jämföra estimat mellan de tre analyserna, används linjära sannolikhetsmodeller (LSM) (se Mood 2010).

RESULTAT

I *tabell 1* nedan visas fördelningen på studiens variabler, dels för hela urvalet, dels uppdelat på intervjupersonens utbildningsnivå.

Tabell 1: Beskrivning av studiens variabler för urvalet som helhet samt uppdelat på utbildningsnivå. Signifikansprövning av skillnader med hjälp av ANOVA respektive X^2 .

	Alla (n=3187)	Låg utbildning (n=1341)	Medelhög utbildning (n=1692)	Hög utbildning (n=151)
		Medel (s.a.)		
Antal hemma- varande barn	2,5 (1,1)	2,5 (1,2)	2,4 (1,0)	2,6 (0,8)
F-värde			4,2*	
Ålder	43,3 (5,7)	42,9 (6,0)	43,6 (5,5)	45,0 (4,7)
F-värde			13,3***	
		Antal (%)		
Makens socialgrupp				
I	23,5 (747)	4,8 (64)	32,8 (555)	84,8 (128)
II	45,9 (1462)	44,1 (592)	50,0 (846)	13,9 (21)
III	30,6 (975)	50,9 (683)	17,1 (290)	1,3 (2)
X^2 (df)			868,6 (4)***	
Makarnas attityder till gifta mödrars förvärvsarbete				
Båda positiva	62,3 (1987)	55,3 (741)	66,3 (1121)	80,8 (122)
Maka positiv, make negativ	1,8 (56)	1,9 (26)	1,7 (28)	1,3 (2)
Maka negativ, make positiv	6,1 (196)	8,3 (111)	5,0 (84)	0,7 (1)
Båda negativa	29,7 (948)	34,5 (463)	27,1 (459)	17,2 (26)
X^2 (df)			67,0 (6)***	
Heltidsarbetande	26,6 (847)	25,6 (343)	26,6 (450)	35,8 (54)
X^2 (df)			7,2 (2)*	

*= $p < 0,05$ **= $p < 0,01$ ***= $p < 0,001$

Om vi till att börja med ser till urvalet som helhet, det vill säga den första kolumnen i tabellen, så framgår att inställningen till heltidsarbete även för gifta mödrar är överlag positiv – 62 procent av de intervjuade kvinnorna uppger att både de och maken kan tänka sig detta. Vi kan också se att i de fall man är oense inom familjen, så är det vanligare att det är kvinnan som har en negativ inställning än mannen. Den faktiska omfattningen av heltidsarbetet är dock begränsad bland

de intervjuade vid denna tidpunkt – 27 procent av kvinnorna arbetar heltid vid intervjutillfället.

Ser vi till skillnader med avseende på utbildningsnivå framgår för det första att dessa är relativt små (om än statistiskt säkerställda) när det gäller ålder och antal hemmavarande barn, men, som förväntat, desto större när gäller makens socialgruppstillhörighet. Av de lågutbildade kvinnorna är det bara 5 procent vars make har ett yrke inom Socialgrupp I, medan motsvarande andel bland de högutbildade kvinnorna är 85 procent. Av större betydelse för denna studie tycks det som förväntat också finnas ett samband mellan utbildningsnivå och attityder till gifta mödrars heltidsarbete, på så vis att kvinnor med högre utbildning tenderar att vara mer positivt inställda till detta än de med lägre utbildning. Samma mönster gäller för kvinnornas makar, det vill säga makar till kvinnor med hög utbildningsnivå är i högre utsträckning positiva till gifta mödrars förvärvsarbete. Sannolikt beror detta på deras egen i genomsnitt högre utbildningsnivå. Sammantaget gör detta också att oenigheten bland makarna är mindre ju högre utbildningsnivå kvinnan har.

Frågan om inställning till gifta mödrars förvärvsarbete innehöll fler än två svarsalternativ (se Operationaliseringar ovan) och det fanns även stora skillnader när det gäller dem som svarat att en gift mor bör arbeta 'om hon själv vill'. Detta svarade 55 procent av kvinnorna med hög utbildning, jämfört med 27 procent av dem med medelhög utbildning och bara 13 procent av dem med låg utbildning ($X^2: 175,4$ df: 2, $p < 0,000$, ej i tabell). Bland kvinnor med låg utbildning var det istället vanligare att acceptera gifta mödrars arbete utanför hemmet om 'det krävs av ekonomiska skäl' (41 procent, jämfört med 38 procent av kvinnor med medelhög utbildning och 22 procent av dem med hög utbildning ($X^2: 20,8$, df: 2, $p < 0,000$, ej i tabell)).

När det slutligen gäller faktisk förvärvsfrekvens är skillnaderna mellan grupperna intressant nog mindre, även om kvinnor med högre utbildningsnivå arbetar heltid i något högre utsträckning än andra. Om man delar in de förvärvsarbetande i heltid respektive deltid/varierande tid (ej i tabell), ser man också att kvinnor med lägre utbildning i större utsträckning arbetar deltid/varierande tid (38 procent, jämfört med 32 respektive 30 procent för medel- respektive hög utbildade) ($X^2: 16,4$, df: 2 $p < 0,000$), medan de alltså mindre utsträckning arbetar heltid (se *tabell 1*). Dessa skillnader kan möjligen återspegla skillnaden mellan att behöva arbeta för försörjningens skull och att ha utbildat sig för att kunna arbeta inom ett självvalt yrke man finner stimulerande. Sammantaget gör det också att andelen hemarbetande är ungefär lika stor bland de låg- respektive högutbildade vid denna tid (34 respektive 36 procent), medan den är något större bland dem med medelhög utbildning (42).

Spelar då attityderna till förvärvsarbete någon roll för huruvida man faktiskt arbetar eller inte? Och gäller detta i så fall i lika stor utsträckning för alla kvinnor oavsett utbildningsnivå? Detta kan undersökas med hjälp av regressionsanalys, där vi gör separata analyser för kvinnor med olika utbildningsnivå; låg, medel respektive hög. I *tabell 2a-c* nedan visas resultaten från dessa regressionsanalyser. För att få tillräckligt många individer i alla kategorier har variabeln som mäter makarnas attityder till gifta mödrars förvärvsarbete slagits samman till två kategorier: 1) Minst en av makarna positiv, 2) Båda makarna negativa. Det betyder att vi visserligen inte kan säga något om vad oenighet mellan makarna kan betyda, eller vems av makarnas inställning som eventuellt har starkast samband med kvinnans faktiska arbetssituation. Vad vi däremot kan se är huruvida makarnas samlade inställning i frågan verkar ha samband med kvinnans faktiska deltagande på arbetsmarknaden, samt huruvida detta skiljer sig åt beroende på kvinnans utbildningsnivå. Som tidigare påpekats var samstämmigheten mellan makarnas åsikter överlag mycket stor – endast cirka åtta procent av kvinnorna uppgav att så inte var fallet, så i praktiken representerar de sammanvägda måtten till stor del även makans respektive makens egna åsikter. Resultaten visas i *tabell 2a-c* nedan.

Tabell 2a-c: LSM av gifta mödrars heltidsarbete år 1968. Separata analyser för kvinnor med låg (2a), medelhög (2b) respektive hög (2c) utbildningsnivå. Ostandardiserade koefficienter för bivariata samband mellan var och en av de oberoende variablerna och den beroende (Ojusterat) samt för hela modellen (Justerat). (Standardfel inom parentes). Ref.= referenskategori. Tabell 2a (n=1339).

	Andel (%) heltidsarbetande	Ojusterat	Justerat
Ålder		-0,003 (0,002)	-0,004 (0,002)*
Antal hemma-varande barn		-0,03 (0,01)**	-0,04 (0,01)***
Makens socialgrupp			
I	9,4	Ref.	Ref.
II	26,0	0,14 (0,06)*	0,13 (0,06)*
III	26,5	0,14 (0,06)*	0,15 (0,06)**
Makarnas attityder till gifta mödrars förvärvsarbete			
Minst en av makarna positiv till gifta mödrars förvärvsarbete	27,8	Ref.	Ref.
Båda makarna negativa till gifta mödrars förvärvsarbete	21,4	-0,06 (0,025)*	-0,06 (0,025)*
* = p < 0,05 ** = p < 0,01 *** = p < 0,001			

Från *tabell 2a* kan utläsas att samtliga oberoende variabler som inkluderats i modellen är signifikant relaterade till sannolikheten att arbeta heltid. Äldre arbetar heltid i mindre utsträckning än yngre och de med fler hemmavarande barn

arbetar heltid i mindre utsträckning än de med färre. Att ha en make med mer privilegierad socioekonomisk ställning är förknippat med en mindre sannolikhet att jobba heltid bland kvinnor med låg utbildningsnivå. Slutligen är en negativ inställning till gifta mödrars heltidsarbete hos båda makarna, kanske inte oväntat, också signifikant relaterat till en mindre sannolikhet att arbeta heltid.

Tabell 2b (n=1692).

	Andel (%) heltidsarbetande	Ojusterat	Justerat
Ålder		-0,001 (0,002)	0,000 (0,002)
Antal hemma-varande barn		-0,06 (0,01)***	-0,06 (0,01)***
Makens socialgrupp			
I	18,4	Ref.	Ref.
II	29,2	0,11 (0,02)***	0,10 (0,02)***
III	34,8	0,17 (0,03)***	0,17 (0,03)***
Makarnas attityder till gifta mödrars förvärvsarbete			
Minst en av makarna positiv till gifta mödrars förvärvsarbete	29,0	Ref.	Ref.
Båda makarna negativa till gifta mödrars förvärvsarbete	20,0	-0,09 (0,02)***	-0,10 (0,02)***

*= p< 0,05 **=p< 0,01 ***=p< 0,001

I *tabell 2b* visas resultaten av motsvarande analys bland de med medelhög utbildningsnivå. Resultaten liknar de i *tabell 2a* men med något undantag: Det finns inget samband mellan ålder och sannolikhet att arbeta heltid bland kvinnor med medelhög utbildningsnivå. När det gäller undersökningsvariabeln i fokus, det vill säga inställningen till mödrars heltidsarbete, så gäller även här att en inom familjen enig negativ inställning till detta är relaterad till en mindre sannolikhet att kvinnan de facto arbetar heltid. Sambandet tenderar också att vara både starkare och ännu mer tillförlitligt än i familjer där kvinnan har låg utbildningsnivå.

Tabell 2c (n=151).

	Andel (%) heltidsarbetande	Ojusterat	Justerat
Ålder		0,006 (0,008)	0,001 (0,009)
Antal hemma-varande barn		-0,02 (0,05)	-0,009 (0,05)
Makens socialgrupp			
I	34,4	Ref.	Ref.
II +III	43,5	0,09 (0,11)	0,14 (0,11)
Makarnas attityder till gifta mödrars förvärvsarbete			
Minst en av makarna positiv till gifta mödrars förvärvsarbete	41,6	Ref.	Ref.
Båda makarna negativa till gifta mödrars förvärvsarbete	7,7	-0,34 (0,10)**	-0,37 (0,10)***
* = p < 0,05 ** = p < 0,01 *** = p < 0,001			

Tabell 2c slutligen, visar resultaten från samma typ av analys för kvinnor med hög utbildningsnivå. Eftersom antalet observationer i denna analys är så få, och eftersom de allra flesta av kvinnorna med hög utbildningsnivå har en make som tillhör övre medelklassen, har kategorierna lägre tjänstemän och arbetare här slagits samman. Flera skillnader framträder jämfört med de två tidigare analyserna: För det första spelar varken antalet hemmavarande barn eller ålder roll för de högtbildade kvinnornas sannolikhet att arbeta heltid. Detsamma gäller makens socioekonomiska ställning, även om tendensen är i samma riktning som för kvinnorna med låg- och medelhög utbildningsnivå, det vill säga ju mer privilegierad socioekonomisk position maken har, desto mindre sannolikt är det att kvinnan förvärvsarbetar heltid. Attityderna däremot, visar ett mycket tydligt samband med heltidsarbete, på så vis att kvinnor i familjer med en enigt negativ inställning till gifta mödrars förvärvsarbete arbetar heltid i betydligt mindre utsträckning än andra. Bland dem med negativ inställning arbetar endast 8 procent heltid, jämfört med 42 procent av dem från familjer med en åtminstone delvis positiv inställning till gifta mödrars heltidsarbete. Högre utbildningsnivå innebär dels, som förväntat, överlag mer positiva attityder till gifta mödrars heltidsarbete, men också *större möjligheter att låta attityderna styra livsvalen*.

DISKUSSION

Den självklarhet som de flesta idag känner inför att även gifta/sammanboende kvinnor med barn deltar i förvärvslivet, kan påverka våra antaganden om hur attityderna såg ut vid tiden för gifta kvinnors breda inträde på arbetsmarknaden. Till följd av bristen på undersökningar om allmänhetens attityder i frågan vid hem-

mafruepokens övergång i tvåförsörjarsamhälle, har vi dock saknat kunskap om hur det verkliga förhöll sig. Som påpekats av Qvarsebo (2006), var inte heller allmänhetens åsikter av primärt intresse för 1960-talets ledande debattörer i frågan om gifta kvinnors förvärvsarbete, detta då taktiken främst bestod i att direkt söka påverka de politiska eliterna, snarare än att gå omvägen via folklig opinion.

Den så kallade Metropolitstudien erbjuder dock sådan information, i form av intervjuer med drygt 3000 gifta kvinnor år 1968, och syftet med denna artikel var därför att undersöka kvinnors (och deras makars) inställning till gifta mödrars förvärvsarbete under den period då allra flest kvinnor lämnade hemmafrurollen och gick ut på arbetsmarknaden.

En inledande kartläggning av attityderna visade att inställningen till gifta mödrars heltidsarbete överlag var positiv, i urvalet som helhet uppgav drygt 60 procent av kvinnorna att både de själva och maken var öppna för detta. Skillnaderna var dock stora mellan kvinnor med olika utbildningsnivå: Medan drygt 80 procent av kvinnorna med hög utbildningsnivå svarade att de vara positiva, gällde detsamma endast 55 procent av kvinnorna med låg utbildningsnivå. Enigheten mellan makar var i allmänhet mycket stor, men det fanns en tendens till något mindre enighet i familjen där kvinnan hade låg utbildningsnivå och, möjligen något förvånande, var det oftare kvinnan än mannen som var skeptisk till att gifta mödrar bör arbeta heltid. Frågan om inställning till gifta mödrars förvärvsarbete hade fler än två svarsalternativ, och en närmare analys visade att det var vanligare bland kvinnor med hög utbildning att anse att gifta mödrar bör arbeta heltid ”om de själva vill”, medan kvinnor med lägre utbildningsnivå istället oftare ansåg att gifta mödrars heltidsarbete kunde motiveras ”om det är ekonomiskt nödvändigt.”

När det gäller faktisk förvärvsfrekvens tenderade kvinnor med högre utbildning att arbeta heltid något mer än de med lägre utbildning. De senare arbetade dock deltid i större utsträckning, vilket gjorde att andelen aktiva på arbetsmarknaden var ungefär lika stor för kvinnor med olika utbildningsnivå.

De multivariata analyserna visade att de intervjuade kvinnornas attityder till gifta mödrars heltidsarbete, föga förvånande, hängde samman med sannolikheten att faktiskt arbeta heltid. Vi såg dock också att detta samband var starkare för kvinnor med högre utbildningsnivå, än för dem med lägre. Tillsammans med den ovan nämnda tendensen att uppgä olik skäl som giltiga till gifta mödrars heltidsarbete, kan man säga att även om studien visat på relativt små skillnader i faktiskt arbetskraftsdeltagande mellan kvinnor med olika utbildningsnivå vid denna tid, så tycks det ligga delvis olika *logiker* till grund för dem, logiker som vi kan ta hjälp av studiens teoretiska utgångspunkter för att förstå: Kvinnor med hög utbildningsnivå anser att gifta mödrar ska få arbeta heltid om de själva så önskar. Med tanke på det större politiska intresset (se till exempel Oskarson 2009) och den större kulturkonsumtionen (se till exempel Börjesson 2016) hos dem

med högre utbildning är det tänkbart att dessa kvinnor i högre utsträckning än dem med lägre utbildning tagit del av och tagit till sig den jämställdhetsdebatt som präglade 1960-talet och att de därför i högre grad är övertygade om kvinnans frigörelse genom förvärsarbete. Dessa kvinnor har också möjlighet att låta attityderna styra sina val i hög grad, troligen för att de i stor utsträckning är gifta med män med mer privilegierad socio-ekonomisk position. Jag lyfte dock också tanken att attityderna kanske inte enbart hade att göra med ideologisk övertygelse, utan också om vilka förväntningar på ett eventuellt arbetsliv som kvinnor med olika utbildningsnivå kunde ha: Kvinnor med hög utbildning har tillgång till en arbetsmarknad med mer privilegierade positioner och mer självständiga och kanske mer utvecklande arbetsuppgifter än de med lägre utbildning (se till exempel Szulkin & Tåhlin 1994). De kan också se fram emot en mer positiv löneutveckling högre upp i åldrarna och mindre risk för belastningsskador och utslitning (se till exempel Ahrne, Roman & Franzén 1996). Mot den bakgrunden, menade jag, är det inte förvånande att kvinnor med högre utbildning har en mer positiv inställning till förvärsarbete i sig och en större benägenhet att välja att arbeta heltid – arbetet kan förväntas vara tillfredsställande i sig.

Gifta mödrar med lägre utbildningsnivå å andra sidan, arbetar i högre utsträckning av ekonomisk nödvändighet, och spelrummet för attityderna att styra det faktiska beteendet på arbetsmarknaden är något mindre. Det ekonomiska behovet kan förväntas vara större då kvinnor i denna grupp oftare är gifta med män med mindre privilegierad socio-ekonomisk ställning. För det första kan man tänka sig att dessa kvinnor i något mindre utsträckning tog del av 1960-talets jämställdhetsdebatt och att de kanske därför i mindre utsträckning var ideologiskt övertygade om att tvåförsörjarsamhället var en önskvärd framtid. För det andra kan man tänka sig att förväntningarna på ett eventuellt arbetsliv också kan ha påverkat dessa kvinnors attityd till förvärsarbete i negativ riktning. De arbeten som står till förfogande för dem med lägre utbildning präglas exempelvis av mer monotona arbetsmoment och mindre möjlighet att själv styra arbetet (se till exempel Szulkin & Tåhlin 1994). Löneutvecklingen är också sämre och befordranmöjligheterna små, medan risken för förslitnings- och belastningsskador är större (se till exempel Ahrne, Roman & Franzén 1996). Mot bakgrund av detta är det begripligt om denna grups inställning till arbetet är mer instrumentell, det vill säga att man i högre utsträckning arbetar främst för lörens skull (se till exempel Berglund 2001). Utifrån data vet vi inte i vilken mån respondenterna endast *erbjöds* deltidsjobb, men det är inte osannolikt att de mindre fördelaktiga aspekterna av de jobb som stod till förfogande för dem med lägre utbildning, bidrog till att dessa kvinnor i högre utsträckning valde att arbeta deltid. Samma mönster när gäller del- respektive heltidsarbete i relation till utbildningsnivå gäller för övrigt fortfarande på 2000-talet (Evertsson et al. 2009).

Metropolitstudien är på många sätt unik och det är fascinerande att analysera tidigare utforskade data som samlades in för mer än 50 år sedan. Naturligtvis har dock även dessa data sina brister. En sådan är bristen på information om barnomsorg. Data samlades in innan den breda utbyggnaden av den offentliga barnomsorgen, och de småbarnsfamiljer som satsade på två inkomster från arbete var därför ofta beroende av någon typ av privat lösning på omsorgsfrågan. Det är svårt att sja om hur, om alls, detta kan ha påverkat attityderna till arbete, men man kan tänka sig att de större ekonomiska möjligheterna för familjer med mer privilegierade samhällspositioner ytterligare förstärkte dessa familjers möjligheter att låta attityderna styra de faktiska valen.

En annan brist med befintliga data är att vi endast har information om de intervjuade kvinnornas arbetsmarknadsstatus vid intervjutillfället, och exempelvis inte hur länge de som förvärvsarbetade hade gjort så. Även om en majoritet av de gifta kvinnorna i arbetsför ålder stod utanför arbetsmarknaden under hemmafru-epoken, gällde detta inte alla. Att vi endast har tvärsnittsdata innebär också att vi inte kan säga säkert i vilken riktning orsaks sambandet mellan attityder till arbete och arbetsmarknadsstatus går.

Slutligen, som nämnts tidigare ingår i Metropolitstudien endast individer som vid 1960-talets mitt var bosatta i Storstockholmsområdet. Det är svårt att veta om resultaten blivit annorlunda om data varit riksrepresentativt, men de kan alltså inte med självklarhet generaliseras till hela landet.

Sverige var ett av de första västländerna att övergå från manlig huvudförsörjare till tvåförsörjarsamhälle och även om fler kvinnor än män fortfarande jobbar deltid, samt även om kvinnor och män fortfarande till stor del arbetar inom olika typer av yrken, så är dagens svenska arbetsmarknad ur många aspekter en av världens mer jämställda. Det gäller till exempel sett till andelen män och kvinnor som är aktiva på arbetsmarknaden (se till exempel Alm, Nelson & Nieuwenhuis 2020) samt till könsfördelningen på högre tjänstemannapositioner, som är mer jämn än i många jämförbara länder (Evertsson & Magnusson 2014). Utifrån denna verklighet kan det vara lätt att anta att denna relativt sett jämställda arbetsmarknad var ett självklart och av alla eftersträvat mål redan vid tiden för de gifta kvinnornas breda inträde på arbetsmarknaden. Denna studie har dock visat att stödet för gifta kvinnors förvärvsarbete överlag var relativt högt, men också att det varierade mellan olika grupper av kvinnor med avseende på utbildningsnivå. Jag spekulerade i att detta kanske kan förstås dels i termer av skillnader i ideologisk övertygelse, men kanske också i skillnader när det gäller vilka typer av arbeten som står till olika gruppers förfogande och vilka arbetsvillkor som präglar dessa arbeten. Idéerna har tvivelsutan sin plats i att driva på utvecklingen, men kanske sker inte så mycket förändring som en följd av idéer allena?

REFERENSER

- Ahrne, G., Roman, C. och Franzén, M. (1996). *Det sociala landskapet. En sociologisk beskrivning av Sverige från 50-tal till 90-tal*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Alm, S., Nelson, K. och Nieuwenhuis, R. (2020). The Diminishing Power of One? Welfare State Retrenchment and Rising Poverty of Single-Adult Households in Sweden in 1988-2011. *European Sociological Review*, 36 (2), 198-217, doi: 10.1093/esr/jcz053
- Axelsson, C. (1992). *Hemmafrun som försvann. Övergången till lönearbete bland gifta kvinnor i Sverige 1968-1981*. Avhandlingsserien, nr 21. Stockholm: Institutet för social forskning, Stockholms Universitet.
- Beckman, B. (1965). Mannens andra roll, i Fredriksson, I. (red.), *Könsroller. Debatt om jämställdhet*. Stockholm: Prisma.
- Berglund, T. (2001). *Attityder till arbete i Västeuropa och USA. Teoretiska perspektiv och analyser av data från sex länder*. Göteborg: Sociologiska institutionen, Göteborgs studies in sociology nr 2, Göteborgs universitet.
- Börjesson, M. (2016). *Rummet av kulturvanor. En fördjupad analys av 2014 års SOM-undersökning*. Stockholm: Myndigheten för Kulturanalys.
- Dahlström, E. (red.) (1962). *Kvinnors liv och arbete. Svenska och norska studier av ett aktuellt samhällsproblem*. Stockholm: SNS.
- Dahlström, E. (1992). Analysen av kön och familj i "Kvinnors liv och arbete", i Acker, J., Baude, A., Björnberg, U., Dahlström, E., Forsberg, G., Gonäs, L., Holter, H. och Nilsson, A. (red.) (1992). *Kvinnors och mäns liv och arbete*. Stockholm: SNS.
- Eduards, M., L. (1986). Kön, stat och jämställdhetspolitik. *Tidskrift för Genusvetenskap*, (3), s. 4-15.
- Ellingsaeter, A-L. (2013). "Den kvinnliga lönearbetaren" – teoretiska spår. I Blomberg, E. och Niskanen, K. (red.) *Arbete och jämställdhet. Förändringar under femtio år*. Stockholm: SNS.
- Evertsson, M., England, P., Reci, I., Hermesen, J., de Bruijn, J. och Cotter, D. (2009) "Is Gender Inequality Greater at Lower or Higher Educational Levels? Common Patterns in the Netherlands, Sweden and the U.S." *Social Politics* 16 (2): 210-241.
- Evertsson, M. och Magnusson, C. (red.) (2014). *Ojämlighetens dimensioner, Uppväxtvillkor, arbete och hälsa i Sverige*. Stockholm: Liber.
- Forsman, A. (1984). *Det nya tjänstesamhället. De offentliga tjänsternas framväxt och framtid*. Stockholm: Gidlunds.
- Gemzöe, L. (2014). *Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Hirdman, Y. (2003). *Genus – om det stabilas föränderliga former*. Stockholm: Liber.
- Hirdman, Y. (2008). Kvinnorna i välfärdsstaten. Sverige 1930-1990. I *Kvinnohistoria. Om kvinnors villkor från antiken till våra dagar*. Stockholm: UR.
- Hirdman, Y. (2014). Vad bör göras? Jämställdhet och politik under femtio år. Stockholm: Ordfront.
- Janson, C-G (1995). *On project Metropolitan and the longitudinal perspective*. Research report no 40. Stockholm: Sociologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Lundqvist, Å. (2019). *Livet är för dyrbart för att dammas bort. Aktiveringspolitik, kvinnors förvärvsarbete och omvandlingen av familjen 1960-1980*. Lund: Nordic Academic Press.
- Moberg, E. (1961). Kvinnans villkorliga frigivning, I Hederberg, H. (red.), *Unga Liberaler: nio inlägg i idédebatten*.
- Mood, C. (2010). Logistic Regression: Why we cannot do what we think we can do and what we can do about it." *European Sociological Review*,
- Nyberg, A. (2013). Hur gick det sen? Femtio år av sysselsättning och arbete, i Blomberg, E. och Niskanen, K. (red.). *Arbete och jämställdhet. Förändringar under femtio år*. Stockholm: SNS.
- Oskarson, M. (2009). Viskningar och rop. Om samband mellan klass och politik. I Holmberg, S. och Weibull, L. (red.) *Svensk höst*. SOM-rapport nr 46. Göteborg: SOM-institutet.
- Qvarsebo, J. (2006). Hemmafruns sista suck. *Populär Historia* nr 3/2006, s. 2-10.
- Sjöström, M. (2010, 8 september). Alla tiders hemmafru. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2020-08-18 från <https://www.svd.se/alla-tiders-hemmafru>
- SCB (1982). Socioekonomisk indelning (SEI). Meddelanden i samordningsfrågor nr 4: 1982. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Szulkin, R. och Tåhlin, M. (1994). Arbetets utveckling. I Fritzell, J. och Lundberg, O. (red.) *Vardagens villkor. Levnadsförhållanden i Sverige under tre decennier*. Stockholm: Brombergs.

ABSTRACT

Using previously untapped data from the late 1960s, the study examines Swedish women's attitudes toward married mothers' employment at the end of the housewife era. The relationship between attitudes and paid work is also analyzed. The results show attitudes to vary by educational level: women with higher educational levels are more positive toward paid work of married mothers. These women also have a greater opportunity to let their attitudes govern their own choices, while the choices for women with a lower level of education to a greater extent appear to be governed by socio-economic and demographic factors.

Keywords: Attitudes to work, gender equality, educational level, housewife era, dual earner model.